

INVENTOINTIRAPORTTI

Haapajärvi

Sauviinmäki, tuulipuiston arkeologinen inventointi

24.–25.7.2014

MUSEOVIRASTO

KULTTUURIYMPÄRISTÖN HOITO | ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT

Vesa Laulumaa

Tiivistelmä

Tutkija Vesa Laulumaa Museoviraston Arkeologisista kenttäpalveluista teki Haapajärven Sauviinmäen tuulipuiston arkeologisen inventoinnin 24.–25.7.2014. Työn tilaaja oli ABO Wind Oy.

Sauviinmäen tuulipuisto sijaitsee noin 4 kilometriä Haapajärven keskustasta pohjoiseen. Sauviinmäelle rakennetaan kaksi tuulivoimageneraattoria ja niitä yhdistävät tiet ja virtajohdot. Inventointialue sijaitsee noin 140 metriä mpy, joten se on ylempänä kuin noin 120 metrin korkeudella oleva Ancyliusjärven korkein vaihe. Alueen arkeologinen potentiaali oli etukäteen ajatellen pieni. Alue on maaperältään moreenia Metsätyyppinä vallitsee kuivahko kangas.

Inventointialueelta ei tunnettu ennestään muinaisjäännöksiä, lähimmät kohteet ovat kiviakautisia asuinpaikkoja noin 2,5 km länteen Kortejärven tuntumassa. Inventoinnissa käytiin läpi rakennettavat teiden ja virtajohtojen linjaukset sekä generaattoreiden alueet rakennustöissä vaadittavine työalueineen. Inventoinnissa ei löytynyt muinaisjäänös- tai kulttuuriperintökohteita.

SISÄLLYSLUETTELO

Tiivistelmä

Arkistotiedot

1. Johdanto	1
2. Inventointialue ja sen tutkimushistoria	1
3. Inventoinnin kulku ja tulokset	2
4. Kuvaluettelo	3
5. Lähdeluettelo	3

Karttaliite: Tuulipuiston yleiskartta ABO Wind Oy

Kannen kuva: Inventointialuetta Uusimaan tilan länsipuolella WTG 2:n suuntaan. (AKDG3731:1)

Arkistotiedot

Tutkimus: Haapajärvi, Sauviinmäki, tuulipuiston arkeologinen inventointi

Tutkimuksen suorittaja: Vesa Laulumaa/ Museovirasto, Kulttuuriympäristön hoito-osasto, Arkeologiset kenttäpalvelut

Tutkimuksen tilaaja: ABO Wind Oy, Jaakonkatu 3b. 7. krs 00100 Helsinki

Tutkimusalueen laajuus: n. 7 hehtaaria

Kenttätyöaika: 24.–25.7.2014

Löydöt: -

Valokuvat: AKDG3731:1-2

Alkuperäinen tutkimusraportti on Museoviraston arkistossa, Sturenkatu 2a, 00100 Helsinki. Kopio on toimitettu työn tilaajalle.,

1. Johdanto

ABO Wind Oy on rakentamassa kahta tuulivoimalaa Haapajärven Sauviinmäelle. Museoviraston Kulttuuriympäristön suojeluosasto on lausunnossaan 19.9.2013 (MV/231/05.02.01/2013) todennut, että hankealueella on tehtävä arkeologinen selvitys. ABO Wind Oy valitsi työn tekijäksi Arkeologiset kenttäpalvelut. Inventoinnin teki tutkija Vesa Laulumaa 24.–25.7.2014.

2. Inventointialue ja sen tutkimushistoria

Inventointialue sijaitsee Sauviinmäellä, noin neljä kilometriä Haapajärven keskustasta pohjoiseen. Sauviinmäen itäpuolitse kulkee Kärsämäelle johtava Ouluntie, tienumero 58. Sauviinmäen laella on maa-aineksen ottoalue, mäellä on jonkin verran tiestöä, kuntorata ja sen läpi kulkee moottorikelkkareitti. Alueen maaperä on moreenia ja siellä täällä on kalliopaljastumia. Vallitseva metsätyyppi on kuivahko kangas, mutta mäellä on myös muutamia suoalueita. Sauviinmäen eteläosassa on Natura 2000 luonnonsuojelualue.

Inventoitava alue käsitti tuulivoimageneraattorien paikat työalueineen, noin 4 ha, sekä alueelle rakennettavien uusien teiden linjat, yhteensä noin 1,2 km (ks. karttaliite). Generaattorit sijaitsevat toisistaan noin 1,5 km päässä. Läntisempi on suunniteltu Hemmunkallion länsipuolelle ja itäisempi auton Uusimaan tilan tuntumaan.

Inventoitava alue on noin 140–145 metriä meren pinnan yläpuolella. Alue on ollut jääkauden jälkeen veden peitossa ja sen korkeimmat kohdat ovat maankohoamisen seurauksena paljastuneet jo Yoldiameren aikana pian jääkauden jälkeen. Yoldiaa seuranneen Ancylusjärven korkein ranta on noin 120 m mpy ja ajoittuu noin 7300 eaa. Inventointialueen rannat ovat siis paljastuneet veden alta jo varhaisella kivikaudella.

Sauviinmäellä ei ole tehty aiemmin arkeologisia tutkimuksia. Mäen korkeus ei ole antanut aihetta olettaa, että sieltä löytyisi kivikautisia asuinpaikkoja, sillä vastaavilta korkeuksilta niitä ei Haapajärveltä tunneta. Alueen asutus historiallisella ajalla on myös uutta, joten siitäkään syystä se ei ole tutkijoita kiinnostanut. Haapajärvellä on tehty muutamia koko kuntaa koskevia arkeologisia inventointeja. Markku Mäki vuoti Pohjois-Pohjanmaan museosta inventoi koko Haapajärven kaupungin alueella v. 1992 ja tuore inventointi on Niko Latvakosken, myöskin koko kaupunkia koskeva, vuodelta 2011.

3. Inventoinnin kulku ja sen tulokset

Inventoinnin esivalmisteluissa käytiin läpi aiemmat tutkimusraportit, historiallisen ajan karttamateriaalia, pitäjän historiaa koskevia teoksia sekä muinaisjäännösrekisterin tiedot. Esihistorian osalta tärkein lähdeaineisto on Museoviraston muinaisjäännösrekisteri. Alueiden potentiaalia esihistorian kannalta selvitetiin lisäksi merenrantavaiheita rekonstruoiden. 1800-luvun puolesta välistä peräisin olevan pitäjänkartaston mukaan Sauviinmäellä ei ole ollut vielä asutusta, suurin osa maasta on ollut kruunun maata.

Maanmittauslaitokselta saatavissa oleva ilmalaserkeilausaineisto oli myös käytössä inventointia suunniteltaessa. Aineistosta tehdyn korkeusmallin pohjalta tehtiin inventoinnin valmisteluvaiheessa havaintoja mahdollisista anomaliaista eli kohteista, jotka erottuvat kuvissa mahdollisina ihmisen tekeminä rakenteina. Yleensä esimerkiksi tervahaudat, hiilimiilut ja sotahistorialliset kohteet erottuvat tässä aineistossa. Laserkeilausaineiston avulla ei tällä kertaa löytynyt uusia kohteita.

Inventointialuetta WTG 1:lle suunnitellun tien kohdalla, nykyisin moottorikelkkaura. Kuva länteen. (AKDG3731:2)

Inventointialue käytiin kattavasti jalkaisin läpi tielinjojen ja generaattorien sekä niihin liittyvien työalueiden osalta. Inventointihavainnot perustuivat ensisijaisesti maastossa tapahtuvaan silmämääräiseen tarkasteluun. Erityisesti tarkastettiin alueita, missä maanpinta oli rikkoontunut esim. hakkuuaukeat, joiden maaperä oli muokattu. Tällaiset paikat ovat yleensä parhaita kivikautisten asuinpaikkojen löytämisen kannalta. Maaperä kairaa käytettiin myös muutamissa paikoin, esimerkiksi inventoinnissa havaitun kuopan ikää arvioitiin kairaamalla saadun maannosprofiilin avulla.

Inventoinnissa ei löytynyt uusia muinaisjäännös- tai kulttuuriperintökohteita.

Helsingissä 8.9.2014

Vesa Laulumaa

4. Kuvaluettelo

AKDG3731:1 Inventointialuetta Uusimaan tilan länsipuolella WTG 2:n suuntaan.

AKDG3731:2 Inventointialuetta WTG 1:lle suunnitellun tien kohdalla, nykyisin moottorikelkkaura. Kuva länteen.

5. Lähdeluettelo

Painetut lähteet

Huurre, Matti 1983: Pohjois-Pohjanmaan esihistoria. *Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin historia 1*. Kuusamo.

Laitinen, E. 1985: Haapajärven asutus ja vaiheet 1860-luvulle asti. Vihola, Teppo (toim), *Haapajärven kirja. JYY:n kotiseutusarja, N:o 22*. Saarijärvi.

Vilkuna, Janne 1985: Haapajärven esihistoria. Vihola, Teppo (toim), *Haapajärven kirja. JYY:n kotiseutusarja, N:o 22*. Saarijärvi.

Painamattomat lähteet

Latvakoski, Niko 2011: Haapajärven inventointi 2010–2011. Museoviraston arkisto.

Mäki vuoti, Markku 1993: Haapajärven inventointi 1992. Pohjois-Pohjanmaan museo. Museoviraston arkisto.

Åberg, Annika 2013: Itämeren ylin ranta Suomessa. Helsingin yliopisto. Geotieteiden ja maantieteen laitos. Geologian osasto.

Internet-lähteet

Arkistolaitoksen digitaaliarkisto <http://digi.narc.fi>

Heikki Rantatupa, Historialliset kartat <http://vanhakartta.fi>

Maanmittauslaitos. Avoimien aineistojen tiedostopalvelu. <http://www.maanmittauslaitos.fi/avoindata>

Paikkatietoikkuna, <http://www.paikkatietoikkuna.fi>

